Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 26 (173) Вільня, Серада 18 Красавіка 1928 г. Год IV.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
Вільня, Востра6рамская вул. № 8, кв. 1.
(Wilno, ulica Ostrobramska Nr. 8, m. 1).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвята.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— ВЫХОДЗЕ Ў СЕРАДУ І СУБОТУ. —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 3 зл., на шэсьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Ад Рэдакцыі.

28 сакавіка с. г. рэдактар „Сялянскай Нівы“ грам. А. Герасімчук быў арыштаваны і пасаджаны ў вастрог на Лукішках за папярэднія канфіскаты газэты. З гэтае прычыны ў працягу трох тыдняў не магла выходзіць газэта. Цяпер-жа рэдактар ужо звольнены з вастрогу пад каўцыю, дык і газэта ізноў будзе выходзіць, часова раз на тыдзень.

Справа арышту рэдактара вельмі балюча адчула рэдакцыя, а такжа і паважаныя нашыя падпішчыкі, аб чым сьведчыць вялікая колькасьць тых пісем, якія што дня прыходзяць у рэдакцыю.

З гэтай самай прычыны мы не маглі прывітаць нашых паважаных падпішчыкаў, як каталікоў так і праваслаўных, з Вялікоднымі сьвятамі.

Першая заява.

У мінулым месяцы пачаў сваю працу польскі парлямант. Пачатак гэты не адбыўся без скандалу і без неспадзевак.

Гэтыя неспадзеўкі выявіліся як з боку ўраду, так з боку Сойму. Пры адчыненьні Сойму першым забраў голас марш. Пілсудзкі, як старшыня рады міністраў, але паслы з камуністычнага клюбу наладзілі такую авантуру, што ён ня мог гаварыць і быў прымушаны даць загад міністру ўнутраных спраў, каб той пры помачы паліцыі „выкінуў“ шумлівых паслоў. Гэта быў першы выпадак у Польшчы, ды наагул у парляманцкай Эўропе, калі паліцыя на чале з міністрам унутраных спраў пераступіла парог законадаўчага Сойму і вывела, ці вынесла непакорных паслоў.

Другой неспадзеўкай быў выбар маршалка Сойму. Наперакор дамаганьням ураду замест гр. Барталя, Сойм большасьцью лявіцы выбраў маршалкам Сойму сацыялістага І. Дашынскага.

Пасьля гэтага выбару заўрадовая прэса падняла крык і посул рожных пагроз. Так, як за часоў папярэдняга Сойму, заўрадовыя органы накінуліся на паслоў за тое, што яны паслушна ня выконваюць волі ўраду, пагражаючы ім рожнымі кансэквэнцыямі, між іншым, на‘т роспускам Сойму. Адным словам, пачалася старая песьня.

Паскольні пры выбарах маршалка Сойму выявілася апазыцыйная да ўраду большасьць у Сойме, пастолькі ў далейшай працы Сойму гэтая большасьць распалася. Першай справай, якую разгледзеў новы Сойм, было правядзеньне тымчасовага бюджэту на тры наступныя месяцы. Тут Сойм прыняў бюджэт запрапанованы ўрадам, ды пайшоў так далёка на спатканьне ўраду, што павялічыў яшчэ бюджэт расходаў на 31 міліён злотых, прызнаючы гэтую суму на дапамогу для ўрадоўцаў. Ці ў такім кірунку і далей будзе працаваць новы Сойм, пакуль што немагчыма прадбачыць, адно толькі можна сказаць, што для беларускіх працоўных масаў гэты Сойм нічога добрага не правядзе. Беларускія паслы ў новым Сойме, так як і ў папярэднім, будуць працаваць у вельмі цяжкіх абставінах. Будучы ў меншасьці, ня здалеюць яны правясьці законаў, радыкальна зьменьваючых цяжкія варункі жыцьця беларускай інтэлігэнцыі. Нічога дзіўнага, што ў сувязі з гэтым, а таксама з прычыны таго, што польскі ўрад трымаецца той самай лініі адносна беларускага пытаньня, якую праводзілі польскія ўрады на нашых землях у працягу 7-х гадоў, посол Ярэміч, як прадстаўнік Беларускага Народу, заявіў у Сойме, што паслы Беларускага Клюбу будуць галасаваць проці бюджэту, запрапанованага ўрадам. Такім чынам, другое беларускае парляманцкае прадстаўніцтва пры першым сваім выступленьні выказала апазыцыйнае становішча да ўраду. З гэтага становішча беларускія паслы не павінны зыйсьці, бо яно зьяўляецца рэзультатам тых варункаў, у якіх знаходзіцца Беларускі Народ пад Польшчаю.

З прамовы пасла Ярэміча ў Сойме, ды наагул, з самога жыцьця бачым, што пасьлямаёвы г. зв. санацыйны ўрад не адважыўся на рашучы крок—на радыкальную зьмену палітыкі адносна справы нацыянальных меншасьцяў. Замест асыгновак на будову беларускіх школ, вядзецца вылоўліваньне адзінак. Замест аднага Паўлюкевіча, які пачаў сваю акцыю яшчэ за хіена-пястоўскага ўраду, у вапошнія часы яшчэ на падмогу зьявіліся Янкі Станкевічы, Умястоўскія, Чатыркі, Міткевічы і іншыя. Не зайздросная роля гэтых асоб, бо ім прыходзіцца чорнае называць белым. Але гэткім спосабам не ўдасца ім прыхіліць да сябе беларускія працоўныя масы. Народ наш ужо даволі сьведамы, каб разабрацца ў тым, хто куды цягне і дзе яму шукаць лепшае долі ў будучыне. Мала гэтага, сьведамасьць усьцяж расьце і паглыбляецца, разам з гэтым узмацоўваецца і наша пазыцыя ў змаганьні за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленьне Беларускага Народу. Ніхто іншы, як толькі сам народ пры помачы вытрывалай, жмуднай і доўгай працы і арганізаванасьці можа палепшыць абставіны свайго жыцьця. Ня можам мы чакаць падачак ані з Заходу, ані з Усходу. Як адны, так і другія „прыяцелі“ імкнуцца толькі выкарыстоўваць беларускія працоўныя масы, каб лягчэй жыць іх коштам. Мы самі і толькі самі кавалі свае лепшае долі. Лепшую долю можам выкаваць толькі супольнымі, дружнымі сіламі, гуртуючыся каля беларускіх незалежніцкіх арганізацыяў, якія змагаюцца за зьдзейсьненьне ідэалаў беларускага працоўнага народу.

Пачатак новага Сойму.

Паслы, выбранцы народу, сабраліся ў залі Сойму і чакаюць адчыненьня. Калі ў залю Сойму ўвайшоў марш. Пілсудзкі, раптоўна пачаліся крыкі паслоў-камуністых: „Прэч з фашыстоўскім урадам Пілсудзкага“. Паўстае гоман, у якім ня можна зразумець крыкаў. Марш. Пілсудзкі абапёрся аб прэзыдыяльны стол і, паказваючы ў бок дэманстрантаў, два разы паўтарыў: „Паны будзеце выкінуты з салі“. Пасьля зьвярнуўся да мін. унут. спраў, ген. Складкоўскага. Ген. Складкоўскі вышаў, а марш. Пілсудзкі пачаў разглядаць салю. Настала цішыня. Раптам з дзьвярэй ад боку камуніст. паслоў зьяўляецца ген. Складкоўскі на чале аддзелу мундуровай паліцыі. На гэты відак паўстаў шалёны гоман абурэньня лявіцы і брава адзінкі. Паліцыя пачала выводзіць паслоў-камуністыч, якія ў гэтым часе запялі інтэрнацыянал. Было выведзена трох камуністых паслоў, трох украінскіх радыкалаў і па „абмылцы“ адзін вызваленец.

Пас. Вазьніцкі (Вызв.): „добры пачатак“.

Пас. Выжыкоўскі (Вызв.): „ганьба!“.

Гоман трывае. Сацыялістыя пяюць „Чырвоны Штандар“, украінцы „Шчэ нэ ўмэрла Украіна“.

Марш. Пілсудзкі б‘е рукой аб стол: „Папярэджваю паноў, што я ня буду ўрадаваць пры крыках і таму не адчыняю Сойму“.

Пас. Выжыкоўскі — Урадаваньне, але не з паліцыяй.

Пас. Палякевіч (з адзінкі) нешта адказвае.

Марш. Пілсудзкі—Ціха там, прашу пе перашкаджаць—і пачаў адчытваць адозву Прэзыдэнта.

Па адчытаньні прыступлена было да выбару маршалка Сойму. Аказаўся выбраным не кандыдат Праўрадавага Блёку, пас. Бартэль, на якога галасавала сама „адзінка“, а пасол ППС Дашынскі.

З гэтага відаць, што Сойм падзяліўся на 2 лягеры — меншасьцёвую „адзінку“ і большасьцёвую апазыцыю.

Так выявіў сябе Сойм у першым-жа дні свайго панаваньня.

Беларускі Пасольскі Клюб.

Як мы ўжо падавалі ў адным з папярэдніх нумароў, Беларускі Пасольскі Клюб складаецца з гэтакіх паслоў і сэнатараў: старшыня Б. П. К. — пасол Ф. Ярэміч, віцэ-старшыня-скарбнік — сэн. В. Багдановіч, в.-ст.-сэкрэтар—пасол П. Каруза і сябры—паслы Стэповіч, Юхневіч і сэн. Рагуля, які знаходзіцца яшчэ пад арыштам.

Дзеля таго, што ў гэтакім складзе Беларускі Пасольскі Клюб ня мае права на прадстаўніцтва ў соймавых камісіях, дык ён увайшоў у згоду з Украінскім Пасольскім Клюбам, які складаецца з 25 паслоў з Украінскага Народна-Дэмакратычнага Аб‘яднаньня, Сельсаюзу і 9 паслоў—украінскіх радыкалаў-сацыялістых У выніку гэтага пас. Ярэміч увайшоў у склад адміністрацыйнай соймавай камісіі, а таксама магчыма, што беларускія паслы ўвойдуць у асьветную камісію і камісію зямельнай рэформы.

Прапанова аб амнэстыі для палітычных вязьняў.

На зьездзе, скліканым Беларускім Цэнтральным Аб‘яднаным Выбарным Камітэтам 27 сьнежня мінулага 1927 году, калі паўстала прапанова прыняць рэзалюцыю аб дамаганьні амнэстыі для палітычных вязьняў і калі прысутны на зьездзе прадстаўнік ад камісарыяту ўраду на места Вільню забараніў прыняць гэтакую рэзалюцыю, дык пасол Ярэміч сказаў, што абавязкам тых паслоў, якія пройдуць у Сойм, павінна быць пры першай сваей працы ў Сойме, дамагацца амнэстыі. І вось гэта сталася. Беларускі і Украінскі пасольскія Клюбы падалі прапанову, дамагаючыся амнэстыі. Прапанову бараніў віцэ-марш. Сойму ўкраінец Загайкевіч.

Беларуска-ўкраінская пасьпешная прапанова большасьцю Сойму прынята і адаслана ў камісію, дзе будзе разгледжана і пастаўлена на агульнае паседжаньне Сойму.

Справа сэнатара Рагулі.

Пасьля таго, як стала аканчальна ведама, што Рагуля выбраны ў Сэнат, абарона падала заяву пракурору аб тым, каб зьмяніць сродкі забясьпечанасьці Рагулі ад ухіленьня ад суда. Судовыя ўлады вызначылі каўцыю у 10 тысяч злотых. Гэтакай высокай каўцыі сэнатар Рагуля залажыць ня можа, дык і астаецца да гэтага часу пад арыштам. Сэн. Рагуля падаў апэляцыйную жалабу.

Сэнатар Багдановіч падаў ад імя Беларуска-Украінскага Пасольскага Клюбу пасьпешную прапазыцыю на паседжаньне Сэнату, якая прынята і напраўлена ў камісію. Акрамя гэтага пас. Ярэміч і сэн. Багдановіч рабілі інтэрвэнцыю ў в.-прэм'ера Бартэля, які абяцаў справу вырашыць прыхільна. Але-ж, ня гледзячы на ўсё гэта, доля сэн. Рагулі зьмянілася толькі ў тым, што яго з навагрудзкага перавязьлі ў віленскі Нова-Стэфанскі вастрог.

Справа пасла Юхневіча.

Пасол Юхневіч з вастрогу на Лукішках ужо звольнены. Звальненьне здарылася з прычыны дамаганьня Сойму. Зараз-жа па звальненьні з вастрогу 27 сакавіка с. г. увечары пасол Юхневіч адправіўся ў Варшаву, у Сойм, дзе на другі дзень, пры авацыях і прывітаньнях нацыянальных меншасьцяў і некаторых польскіх лявіцовых групіровак, прыняў пасольскую прысягу.

Прапанова аб выбарных надужыцьцях.

На паседжаньні 29 сакавіка с. г. у Сойме пададзена пасьпешная прапанова аб выбар ных надужыцьцях. Прапанова прынята і адаслана ў камісію.

А калі так, дык усе тыя крыўды, якія рабіліся выбаршчыкам у часе выбараў, зьявяцца на соймавым форуме і ўвідзяць сьвет Божы.

Сьвяткаваньне 10-х угодкаў на чужыне.

У Чыкаго.

25-га сакавіка с. г. Беларускі Нацыянальны Саюз у Амэрыцы з прычыны 10-тых угодкаў абвешчаньня Беларускай Народнай Рэспублікі ладзіў палітычны банкет. Банкет адбыўся ў Чыкаго ў Флёрэнцыйскай залі Кангрэс-Готэлю. На банкеце выступала цэлы рад прамоўцаў ад розных нацыянальнасьцяў; прамовы на палітычныя тэмы былі сказаны на ангельскай, беларускай, украінскай і літоўскай мовах. Банкет закончыўся канцэртам, у якім прымалі ўдзел найлепшыя артыстычныя сілы.

У Празе.

25-га сакавіка с. г. Аб‘яднаны Камітэт беларускіх арганізацыяў у Чэхаславакіі з прычыны 10-тых угодкаў абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі ладзіў акадэмію. На гэтай акадэміі гр. В. Захарка прачытаў рэфэрат на тэму: „Дзесятыя ўгодкі абвешчаньня незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі“ і гр. Т. Грыб прачытаў так-жа рэфэрат на тэму: „Аснаўныя ідэі Устаўных Грамат Беларускай Народнай Рэспублікі“.

Прамова пасла Ф. Ярэміча

на паседжаньні Сойму 31 сакавіка с. г.

(Паводле стэнаграмы).

Высокая Палата!

Сёньня запрапанавана нам прыняць правізарычны праект бюджэту. Урад прадставіў нам бюджэт на 1928/29 бюджэтны год, але-ж значна большы, як у 1927/28 годзе. Старанна перагледзеў я гэты праект бюджэту і хацеў хоць адну пазыцыю знайсьці дзе была-б асыгнавава хоць якая-колечы сума на патрэбы Беларускага Народу. Гэтакай пазыцыі я там не знайшоў. Але падрабязна аб гэтым буду гаварыць тагды, калі будзе разглядацца увесь бюджэт. Цяпер-жа хачу зьвярнуць увагу на адну рэч. Калі пасьля маёвых дзён паўстаў сучасны ўрад, які гэтак голасна абвесьціў па першае—маральную санацыю, а па другое заявіў, што ён паўстаў толькі дзеля таго, што ў Польшчы ёсьць вельмі многа несправядлівасьці,—было шмат Беларусаў, якія думалі, што, нарэшце, можа хоць трохі зьменшыцца несправядлівасьць у адносінах да Беларускага Народу, якой было (ў адносінах да Беларускага Народу) надта-ж і надта многа. Аднак-жа ня гледзячы на тое, што ад дня паўстаньня памаёвага ўраду прайшло два гады, мы, у адносінах да Беларускага Народу, у палітыцы сучаснага ўраду ня відзім ніякае зьмены. Зьмяніліся некаторыя „важныя пэрсоны (persony grata“), зьмяніліся некаторыя „кацыкі“ на гэтак званых „красах усходніх“, але-ж сыстэма асталася тая самая. А сыстэма гэтая грунтуецца на тым, каб усё тое, што беларускае: нішчыць, палянізаваць і калянізаваць. Гэтакая сыстэма да сёньняшняга дня яшчэ ўсё практыкуецца.

Праўда, сучасны ўрад вельмі інтэсыўна павёў у гэтым кірунку працу, працу, якую можна назваць парасейску: „вылавліваніем душ“, паводле прынцыпу „divide et impera“ (дзялі і пануй)... І вось, сучасны ўрад, тасуючы гэтую сыстэму папярэдніх урадаў, урадаў Хіена-Пяста, вельмі інтэсыўна пачаў працаваць сярод Беларусаў. У выніку чаго, лік г. зв. угадовых „групаў“, заместа аднаго Паўлюкевіча, які ўтрымліваўся з пэнсіі ад ураду, паўстала некалькі Паўлюкевічаў, Умястоўскіх, Гурынаў, Станкевічаў, Міткевічаў, Чатыркаў і г. д. На гэта ўрад мае грошы, на гэта ўрад выкідаў вялікія сумы, але-ж не хапіла ўраду грошай на тое, каб збудаваць хоць адну беларускую школу. Калі Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры зьвярнуўся да Міністэрства Асьветы, просячы толькі 40 тысяч злотых на адчыненьне двух ніжэйшых кляс вучыцельскай сэмінарыі, (а рэшту сабраць з беларускага грамадзянства), дык урад да сёньняшняга дня нават ня даў адказу. Ці-ж ня ёсьць гэта недарэчнасьць, калі ў польскай дзяржаве, як урад сам прызнаў, (паводле статыстыкі 1921 году, статыстыкі абсалютна несправядлівай), ёсьць каля паўтара мільёна Беларусаў, (а фактычна ёсьць два з паловаю мільёны), няма ані воднае беларускае школы, калі ўрад выдае законы аб карыстаньні роднай мовай у школах і судзе і гэтага закону ня выконвае?!

Вось, ня гледзячы на тое, што ўрад вельмі многа гаварыў аб гаспадарчай рэформе, гаварыў аб направе адносінаў, распачаў „сперва успокоеніе“... Год таму назад, калі была ліквідавана „Грамада“, з соймавай трыбуны я сказаў пану прэм'еру Бартэлю: „Што-ж!... пан міністар сёньня аддыхае на лаўрах „вырваўшы крамолу“, але-ж далей што? Далей пустка?!...“ На гэта з міністэрскага месца пан прэм'ер Бартэль адказаў: „Няхай пан не баіцца,—пусткі ня будзе“. І запраўды, пан прэм'ер споўніў тое, што сказаў, бо праз няпоўныя два гады ўсьцяж вырывалася „крамола“, а яшчэ ня думае аб рэформах... яшчэ ўсё ўспакайвае!...

Трэба ведаць, што сёньня ёсьць ужо 75% сьвядомых Беларусаў, якія прайшлі вастрожны этап, 75% сьвядомых Беларусаў, якія запісаны ў паліцыі як „неблагадёжные“, і там ёсьць іх фатаграфіі і картачкі. І запраўды ў гэтым кірунку, у кірунку прасьледаваньня, пан прэм'ер Бартэль нават далей пашоў за папярэднія ўрады (п. Васыньчук: Гэта ўзгадаваньне народу!). І цяпер, мы бачым, што ўрад прыходзіць з прапановаю аб павышэніі бюджэту, але на што? На паліцыю... Ці-ж беларускі селянін павінен плаціць дзеля таго падаткі, каб было болей паліцыі, каб болей людзей кідалася ў вастрогі?! Дый з чаго беларускі селянін мае плаціць? Ці праведзена адпаведная зямельная рэформа, ці гаворана аб гэтым? Не!

Калі пяройдзем да апошніх выпадкаў у мінулым годзе, дык увідзім, што беларускі край падпаў пад няшчасьце і бяду. Пасевы амаль што ўсяго Навагрудзкага і часткаю Беластоцкага ваяводзтваў былі зьнішчаны градабіцьцем. І вось, напрыклад, у Беластоцкім ваяводзтве гэтакім зьнішчаным гаспадаркам выдана толькі па 50 зл. пазыкі. І за гэта ён павінен быў заплаціць 3 зл. і ўпісацца ў тайны сучасны ўрадавы блёк. І хоць гаворыце паны, што ў гэтым блёку ня было партыйніцтва, дык сцьвярджаю, што на кошт скарбу рабілася партыйная работа.

У часе выбараў урад, на беларускіх абшарах у адносінах да Беларускага Народу, тасаваў нячуваны тэрор. Беларускі Народ быў атакаваны з трох бакоў. Першае, я ня дзіўлюся, што польскія абшарнікі паразумеліся з маскоўскімі чорнасоценцамі. У выніку чаго, пры падтрыманьні адміністрацыі, была выпушчана цэлая армія гэтых чорнасоценцаў на тое, каб разьбіць беларускі рух; бо гэтая чорная сотня лятуціць аб „Севѣро-Западном краѣ“. (П. Радзівіл: Калі?). Але-ж Беларускі Народ настолькі ўжо сьвядомы, што даў пры галасаваньні адпор і сказаў тым маскоўскім чорнасоценцам,—што ім няма тут чаго рабіць... прэч ад Беларускага Народу!... (Перарываньні). Але-ж чорнасоценную акцыю падтрымлівалі ўрадавыя дзейнікі ня толькі адміністрацыйна, але-ж і грашыма. (П. Радзівіл: Дзе, panie?). Гэта ўжо выявілася ў прэсе. Не хачу называць прозьвішчаў, але калі князь захоча, дык скажу яму на чатыры вочы.

З другога боку ўрад выставіў усякага роду беларускіх выраддкаў і здраднікаў, каб яны таксама разьбівалі беларускі рух. І тут Беларускі Народ таксама даў адпор. Апрача аднаго Янкі Станкевіча, (якога выставілі ў апошнім мамэнце), болей ніхто са здрайцаў не прайшоў.

Патрэцяе — Беларускі Народ ня мог даць сабе рады з урадам, бо урад меў уладу, меў штыкі, але-ж з гэтага малая бяда, бо адпаведныя ўрадавыя дзейнікі—ваяводы, якія галавою адказвалі за выбары, трохі загалепаваліся. Калі возьмем некаторыя акругі, дык бачым, што там Беларускаму Народу забралі зямлю і насадзілі асаднікаў, да адміністрацыі Беларусаў не дапушчаюць, у самаўрадах не зацьвярджаюць. Калі хто з Беларусаў быў выбраны да самаўрадавых установаў, дык яго не дапусьцілі да працы, войты амаль-што ўсе былі з асаднікаў, але-ж адно яшчэ меў Беларускі Народ, бо ў парляманце яго прадстаўлялі—Беларусы. Цяпер урадавыя дзейнікі зрабілі тое, што нават і ў парляманце будуць „прадстаўляць“ Беларускі Народ польскія асаднікі і дырэктары.

Вы цяпер крычыце, што вы перамаглі, але-ж, паны, не забывайце аб тым, што ў адным лідзкім выбарным вокрузе 72 тысячы галасоў зусім сьвядома аддана на ўняважнены сьпісак. 72 тысячы галасоў гэта-ж цэлая армія! Ці паны думаеце, што гэтыя людзі будуць здаволены з такога вашага прадстаўніцтва, ці вы, каторыя гаворыце сёньня, што перамаглі, патрапіце вынагарадзіць іх за тыя крыўды і ці гэта не адаб'ецца на вашай палітыцы?!

Пераходзячы да апошняга пункту, а іменна да кароткай нашай гісторыі, якая адбылася 3—4 дні таму назад, пры адчыненьні Сойму, калі мы нацыянальныя меншасьці—другі ўжо раз выцягнулі руку да польскай дэмакрацыі і галасавалі на кандыдата выстаўленага польскай лявіцай, дык сёньня чытаем у шавіністычнай прэсе: „на кім мае апірацца П. П. С., з кім мае ісьці да ўрадаваньня?“ Ці з Ярэмічам і з украінскімі антыдзяржаўнікамі і мяцежнікамі? А знача, выробляецца такая апінія, якая была ў 1922 годзе перад забойствам сьв. п. прэзыдэнта Нарутовіча, сёньня віленскае „Słowo“ вытварае тую самую палітыку. Дык вы хочаце, каб быў забіты Дашынскі, гэтак як тады Нарутовіч. (Вясёласьць).

А знача, паном ходзіць аб тое, каб сёньня з нас зрабіць антыдзяржаўнікаў і мяцежнікаў. Гэтакі назоў мы ўжо мелі ў працягу пяці гадоў і цяпер астаецца такая самая палітыка, якую гэтак скваплiва выконвае сучасны ўрад. Даволі таго, каб хто-нібудзь назваў сябе Беларусам, як зараз-жа залічаць яго бальшавіком ці камуністым і пасадзяць у вастрог. Маем ужо некалькі тысяч Беларусаў, якія сядзяць у вастрогах толькі дзеля таго, што зьяўляюцца Беларусамі. (Голас: Бо гэта камуністыя).

У Польшчы ёсьць два пытаньні першараднага значэньня і гэтыя пытаньні мусяць быць вырашаны. Першым пытаньнем зьяўляецца справа нацыянальных меншасьцяў у Польшчы, а другім пытаньнем—зямельная рэформа. І вось, калі той, ці іншы ўрад гэтых пытаньняў ня вырашыць, дык ня рэальнымі будуць тыя бюджэты, будуюцца на выраст. Але-ж пакрываць гэтыя бюджэты будзе той наш беларускі, украінскі, а таксама і польскі селянін, які ня мае варстату працы. А знача, трэба будзе цягнуць з яго апошнія сокі, чаго хопіць не на доўга. Пакуль ня будзе створаны варстат працы для беларускага, украінскага і польскага селяніна, (а такі варстат можа даць толькі зямельная рэформа), датуль гэты селянін ня зможа аплачываць падаткаў, датуль і роўнавага бюджэту ня будзе асягнута. А ці паны гэта можаце? Ці міністар Мэйштовіч, міністар Незабытоўскі, князь Радзівіл, князь Сапега пазволяць правясьці зямельную рэформу? Не, паны, гэтага ня будзе, пакуль будзе сядзець разам з князем Радзівілам п. Санойца, які некалі сядзеў на крайняй лявіцы. Вы зрабіць гэтага ня здолееце, бо зямельнай рэформы вам правясьці не пазволяць абшарнікі, а вырашыць нацыянальных пытаньнуў не пазволяць Папякі, a la Палякевіч, ці прадстаўнікі польскага імпэрыялізму.

Канчаючы маю прамову ад імя Беларускага Клюбу падаю наступную дэклярацыю:

„Сьвятым ідэалам кожнага народу ёсьць здаровае і нармальнае імкненьне кожнага здольнага да незалежніцкага жыцьця народу. Зьдзейсьненьне права самаазначэньня народаў памінула Бела-

---

ЯКУБ КОЛАС. 5)

Новая Зямля.

(Працяг).

V

ПЯРЭБАРЫ.

Вясны чакаў Міхал з сям'ёю,
Чакаў з трывогаю: вясною
У лясьніцтве йшла пэратасоўка
Служачых нізшых, пераходы—
Тут так вялося з году ў годы,—
І як ні думае галоўка,
Нічога выдумаць ня можа;
Ніяка просьба не паможа,
Калі на чым лясьнічы ўпрэцца.
—А можа дасьць бог пэратрэцца.
І тут гадок ці два пабудзем, —
Сабе ня верачы і людзям
Міхал так думаў, сумняваўся.
І тут астацца спадзяваўся.
Ды раз у сэсію Міхася
К сабе лясьнічы заклікае.
„Ну, гэта нешта азначае“,
У Міхала думка праняслася.
І ў канцылярыю ўваходзіць,
Вачэй з лясьнічага ня зводзіць,
Чагось-та важнага чакае.
—Ага, ты тут! Ну, чалавеча,
Зьбірай манаткі і ў Парэчча
За добры час перабірайся!
Перад вялікаднем старайся
Туды, на месца перабрацца.
Жыві там, нечага баяцца.
—Панок, за што?—Міхал пытае:—
Што за прычына ёсьць такая?
Ці я па службе правініўся?
Ці на мяне пан угнявіўся?
Я не прадаў, ня ўкраў нічога...
Скажы, панок, на літасьць бога,
За што нас пан перамяшчае?—
Лясьнічы строга пазірае.
—Мне чалавек там добры трэба,
А ня гультай які, нязграба;
Такі лясьнік, як ты, каторы
Ня будзе спаць п'яны ў разоры...
Парэча—месца не благое
І поле там ня так пустое,
Хоць менш яго, затое-ж—паша!
Дык будзе хлеб табе і каша.
Пакуль я жыў, і ты ня згінеш,
Свае сям'і, нябось, ня кінеш—
Куды ты дзенешся? трымайся,
Жыві і з богам разжывайся.—
Пашоў Міхал наш у задуме,
А па дарозе к цётцы Хруме
Ён трапіў з гора выпіць чарку,
Каб галаве яго на карку
Было лягчэй крыху трымацца.
—І што за страх перабірацца?—
Міхал дарагой развважае:—
Мяне лясьнічы паважае!..
А месца, праўда, ня ліхое...
І г-э-э-эй ты, наша жыцьцё зло-о-ое!-
Міхась у лесе песьню цягне
І тахты стрэльбай выбівае,
Назад, наперад выкідае,
Зайсьці скарэй да дому прагне
Навінай важнай падзяліцца.
Ідзе ён сьмела, не баіцца
Праборкі дома за гарэлку;
Вяліка важнасьць, што кватэрку
Ён з гора тога перакінуў!
І на Міхася жаль нахлынуў
І нейкі смутак навязаўся,
А ўрэшце ён усердаваўся.
А на каго? за што?—ня знае,
А можа так злосьць напускае,
Каб дома жонка ня крычала,—
Тым болей, што ўжо выглядала
Яго пасада з-пад узгорка,
І трохі рупіла праборка.
Міхал вайшоў ня зразу ў хату:
Каля хлява перш затрымаўся
І на сьвіньню так углядаўся,
Як-бы за гэта браў ён плату.
Ад хлявушка ў гумно заходзіць,
З Антосем гутарку заводзіць,
І ўжо адтуль, раўней, як можна,
Ідзе да хаты асьцярожна.
Але як бацька ні стараўся,
А ўсё-ж ён лёганька хістаўся.
Антось даўно замеціў гэта:
„Плыве, як панская карэта!“
І чуць ад сьмеху не качаўся.
А каб прымусіць і паверыць,
Што ён гарэлкі і ня нюхаў,
У садок зайшоў і пчол паслухаў
А ў сенях стаў сабаку перыць,
Што ўночы кепска дом пільнуе,
Што мала брэша, кепска чуе,
Зайцоў ня гоніць і ня ловіць,
А толькі знае і наровіць,
Каб як у хату зачасацца.
—А, ліха матары і батцы!
А, дурань, воўча тваё мяса!
На двор брахаць, стары дурніца!
Гаршчэчнік, чортава ты пыца!—
І на сабаку накрычаўшы,
Тады ўжо стрэльбу з плеч зьнімае
І на сьцяну яе чапляе,
У хату ўходзіць, торбу зняўшы,
Садзіцца там, гаворыць мала,
Каб жонка зразу не пазнала,
Бо толькі скажа адно слова—
Прапала хітрасьць і гатова!
—І дзе ты гэтак налупіўся.
Каб ты смалы ўжо быў напіўся
Ото натура!—жонка лае,
А ён сьмяецца, не шманае.
—Няма табе граху, ні посту,
Хоць у палонку кідай з мосту!
—А ў пост, скажы, сварыцца можна,
Калі ты гэтака набожна?—
Міхал у жонкі запытаўся:—
Або я п'яны, ці валяўся?..
От ня крычы ты і ня лайся,
Лепш у дарогу выбірайся!
—Куды ў дарогу? Што пляцеш ты?
Прапіў свой розум, ці што ўрэшты—
З трывогай жонка ўжо пытае
І тон сярдзіты свой мяняе,
Бо ёй у голасе Міхася
Адразу праўда пачулася;
І дзеці бліжай селі к тату
Якраз вайшоў і дзядзька ў хату.
Дык так. Антось: пераяжджаем,
Апошні час тут дажываем.
—Куды? | Ў Парэчайка, ў болота!..
—Бадай ты спрахла! от брыдота!
Цягніся зноў, а глуш такая!—
Антось Парэчча праклінае.
Ўздыхнула цяжка цяжка маці,
І зразу стала смутна ў хаце,
Як-бы з усіх кутмоў і шчылін,
З усіх чуць чуць заметных зьвілін
Сюды бяда панапаўзала
І гэтак прыкра пазірала
На ўсіх, ад мала да вяліка,
Бязжаласна і без'языка,
Зрабіўшы ў момант замяшаньне,
І змоўклі ў хаце ўсе дазваньня.
Зьнячэўку маці аж прысела—
Так пераборка ўжо дадзела!
Апроч таго, тут абжыліся,
На ногі трохі падняліся;
Яшчэ-б гадочак пажыць ціха,
Але найгоршае тут ліха-
Зьбірай зноў цапстрыкі, трасіся
Па каранёх з дабром, з сям'ёю
Ў саму бездараж вясною.
— Дзе наша, брат, ні прападае! —
Міхал гаворку зачынае: —
Ці-ж толькі сьвету, што ў ваконцы?
Або так міла тут бяеконца?
І там мы будзем жыць так сама:
Няма ўжо горшай, як тут яма.
А сенакос тут дзе? за сьветам!
А там блізютка, каля дома —
Парэчча добра мне знаёма!
А колькі зелені там летам!
Як у вяночку, стаіць хата.
Грыбоў і ягад — страх багата!..
Там выгад болей чалавеча!..
— Паедзем, татачка, ў Парэчча!
Ось там грыбоў папазьбіраю;
Ой, іх зьбіраць ахвоту маю! —
Схапіўся Костуська і скача,
А маці з гора чуць ня плача.
— Згарэць яны няхай з грыбамі!
Але ці будзе хлеб, часамі? —
Антось пытае ўжо сярдзіта: —

Працэс „Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады".

(Паводле вестак польскай прэсы).

Дапрос пракурорскіх сьведкаў.

(*Пятнаццаты дзень працэсу—22 сакавіка*).

Пачынаецца ад **Амельяновіча**, які гаварыў аб сабраньнях у Лук'янца і аб тым, што ў вёсцы ішлі чуткі аб вырэзваньні паноў і раздаваньні зямлі.

Бачкоўскі цьвердзіць, што пры рэвізіі ў валізцы Валошына знойдзены камуністычныя адозвы.

Крэй і Кэйзік — атрымлівалі беларускія газэты, хоць аб гэтым нікога не прасілі. Гэта падцьвярджае **Лапата**, б. войт Сьвянц. павету.

Астроўская — атрымлівала ад Валошына грошы, за каторыя купляла жыўнасьць для беларуск. паліт. вязьняў беластоцкага вастрогу.

Пшадоўнік **Бялянскі** гаварыў аб мітынгу Валошына ў Кляшчэлях. У прамове Валошын гаварыў, што ўрад марш. Пілсудскага мілітарызуе паліцыю з мэтаю зьнішчыць нацыянальны беларускі рух. „Ксяндзы і паны—тыя самыя паліцыянты з тою розьніцаю, што ў аднэй руцэ крыж, а ў другой — нож". У Польшчы „на 25 мільёнаў жыхарства ёсьць 40,000 паліцыянтаў і 20,000 тых, што бьюць у пяты".

Пшадоўнік **Бароўскі** гаварыў аб мітынгу Валошына ў Грудку, на якім, крытыкуючы суды і пракуратуру, сказаў, што судзьдзі і пракуроры —гэта каты, каторыя маюць рукі ў крыві беларускага работніка. „Прыдзе час„ што ўрадоўцы і паліцыя будуць уцякаць пасьпешнымі цягнікамі, але мы іх дагонім і расправімся з імі".

Паліцыянт **Мінкоўскі** прасторна расказваў аб дзейнасьці „Грамады" ў Бельскім павеце і праектаваным забойстве ген. Ст. Балаховіча.

Жукевіч — быў прысутным пры рэвізіі ў Валошына, калі знойдзена было ў валізе 42 брашуры і бутэлька атруты.

(*Шаснаццаты дзень працэсу—23 сакавіка*).

Паказаньні афіцэраў паліцыі **Буткевіча і Крэмэса**, пшадоўнікаў **Вітроўскага, Вадніцкага, Высоцкага**, камаданта **Пасікоўскага** і был. войта ў Міры **Судніка** датыкалі дзейнасьці Міськевіча, Клаўдзі Гоцько і Кузьміча. З паказаньняў гэтых вынікае, што Гоцько ў часе маніфэстацыі ў Наваградку 7 лістапада 1926 году кідала на мініфэстантаў жывымі кветкамі. Кузьміч, сябра КПЗБ, быў ініцыятарам гэтай маніфэстацыі і вёў антыдзяржаўную працу. Міськевіч, сябра КПЗБ, дзейны агітатар і сэкрэтар Стаўпецкага павят. к-ту „Грамады".

Янкоўскі гаварыў аб дзейнасьці „Грамады" ў Ярэміцкай воласьці і быў пры тым, як камуністыя закапалі скрынку з аружжам, якое перайшло потым да грамадоўцаў. З пытаньняў абароны выясьнілася, што гэтага „арсэналу" паліцыя не знайшла. Жыхары Ярэмічаў: Жук Лагода і Цытаўскі гаварылі сьведку, што Гурыну трэба памяшаць у паказаньнях, бо ён „топіць Грамаду".

Адчытанае паказаньне **Лісока** характарызуе Каўша, як чалавека, які ўсякім спосабам імкнуўся да ўзбагачэньня. Коўш быў савецкім камісарам.

(*Семнаццаты і восемнаццаты дзень працэсу—24 і 26 сакавіка*).

Семнаццаты дзень працэсу такжа быў днём доказаў віны Клаўдзі Гоцько і Кузьміча. Даводзілі віну паліцэйскія: **Я. Дэнбіцкі, В. Цясельскі, Я. Гэршчак, А. Крэт, Нусбэк, Гішчак**; асаднікі; **Фэцак і Слома**; сэкрэтар воласьці **Красінскі**; **Марыля Паўловіч, Язэпа Падлінская; Э. Станкевіч.** Апрача гэтага былі адчытаны паказаньні **А. Буцькі, М. Кузьміча і Ціхоні** дзеля іх няпрысутнасьці.

З паказаньняў гэтых сьведкаў вынікае, што К. Гоцько арганізоўвала камуністычную маніфэстацыю ў Карэлічах, была кіраўнічкаю МОПР, ў карэліцкай воласьці, пасылала грошы палітычным вязьням, адмаўляла дзяцей ад польскай школы, называла польскіх урадоўцаў крывіпіўцамі і зладзеямі.

Кузьміч-жа, паводле тых паказаньняў, быў старшынёю пав. к-ту „Грамады" ў Наваградку. Пры ліквідацыі „Грамады" знойдзены ў яго склад жыўнасьці для палітычных вязьняў. У сваім часе Кузьміч напісаў адозву на ахвяры для палітычных вязьняў. Езьдзіў у СССР. як дэлегат ад аднаго з гурткоў „Грамады", заклікаў сялян выганяць асаднікаў.

І Гоцько і Кузьміч выяўлены суду, як „zdeklarowane komuniści".

Восемнаццаты дзень працэсу пачаўся ад сэнсацыйных паказаньняў **Леснабродзкага**, былога вайсковага, пасьля правасл. духоўнага, цяпер-жа каталіцкага ксяндза. Ён гаварыў:

— Я быў начальнікам карнай дывізіі Дзянікінскай арміі у ваколіцах Керчу на Крыме. У часе ваенных апэрацыяў спаткаўся з партызанцкім аддзелам Каўша, званага тады „Сашкаю".

Вярнуўшыся ў Польшчу я даведаўся, што тагачасны камісар-партызант цяпер духоўнікам. Кажу аб абвінавачаным Каўшу.

Абарона. Ці вы бачылі „Сашку" асабіста?

Леснабродзкі. Не. Калі-б яго бачыў, дык адзін з нас ня жыў-бы. З камісарамі я гутарыў каротка: або вісеў, або расстрэлены быў.

Абарона. А можа гэта ня той Коўш?

Леснабродзкі. Як „Сашка", дык Аляксандар, а ня Іван....

Сьв. **Апонік** гаворыць аб утварэньні беларускай партызанткі на абшарах Літвы, не выяўляючы яе арганізатараў.

Сьв. **Ібэль**, асьпірант **Якубоўскі**, афіцэр горадзенскай паліцыі **Ліханевіч**, сьледчы пшадоўнік **Ленкевіч** і паліцыянт **Кухарскі** давалі паказаньні пераважна аб Якімовічу, якога выявілі дзеячом КПЗБ і „Грамады" ў Горадзенскім павеце. Даваў Гурыну весткі аб камуністых, але пасьля разышоўся з ім і астаўся верным „Комінтэрну", даючы карэспандэнцыі „Чырвонаму Сьцягу" і „Бальшавіку". Быў тэхнічным інструктарам і арганізатарам ячэяк.

Да вусных паказаньняў пералічаных вышэй сьведкаў аб дзейнасьці Якімовіча далучыліся яшчэ адчытаныя паказаньні **Недзьведзкага** і асьпіранта **Тапольскага**.

Сьв. **Ламашавічанка** сцьвердзіла, што па просьбе Валошына дакармлівала палітычных вязьняў. Гэтую акцыю вяла ў працягу 3-4 месяцаў. Грошы атрымлівала ад Валошына, сьпіскі вязьняў давалі ёй у вастрозе.

Паліцыянт **Ольчык** гаварыў, што да працы ў гуртках дэлегаваліся выдатнейшыя сябры КПЗБ.

Пасьля Ольчыка сьведчыла яшчэ некалькі асобаў, але іх паказаньні не асабліва цікавыя.

рускі Народ, які ня раз даў доказ свайго незалежніцкага імкненьня.

Дзеля гэтага, мы, як прадстаўнікі шырокіх масаў сярмяжнага народу, стоячы на грунце самаазначэньня народаў, а ўзгадоўваючы ў сэрцах сваіх ідэал злучанай, незалежнай Беларусі, будзем заўсёды змагацца за гэты Ідэал нашага Народу, які ёсьць ідэалам і ўсяго чалавецтва.

Невялікае нашай колькасьці ў гэтай палаце, аднак-жа хопіць на тое, каб з гэтай высокай трыбуны заўсёды крычаць аб вялікай крыўдзе, якая робіцца Беларускаму Народу".

Адзначаем свае няпрыхільныя адносіны да сучаснага ўраду; галасаваць будзем процiў правізарычнага праекту бюджэту.

СЯЛЯНЕ! Прысылайце падпіску, падахвочвайце другіх прысылаць грошы і пашырайце „Сялянскую Ніву"!

Або рэальная праца для дабра дзяржавы, або даўнейшая партыйнасьць і сойма́ўладзтва.

Пад гэтакім назовам „Kurjer Wileński" ў № 72 (1119) з дня 29 сакавіка падае артыкул наступнага зьместу:

„Марш. Пілсудскі асьведчыў перад склінаньнем паседжаньня Сойму на сабраньні ў пал. Слаўка, што намерваецца паўзяць супрацоўніцтва з парлямантам і трэці раз зрабіць пробу ствараньня нармальнага супрацоўніцтва між уладамі законадаўчымі і выканаўчымі.

Мінулая авантура камуністых і камунізуючых Украінцаў, падтрымліваных ППС і Вызваленьнем, была доказам, што Сойм выцягнутай рукі марш. Пілсудскага прыняць не хацеў і ня ўмеў пашанаваць ні павадыра народу, ні шэфа ўраду, які гаварыў у іменьні п. Прэзыдэнта. Выбар маршалка Дашынскага быў толькі падцьверджаньнем думкі, якая кіруе павадырамі левых угрупаваньняў. Дык няхай-жа ня зьдзіўляцца тыя, каторыя адкінулі супрацоўніцтва з марш. Пілсудскім, што на іх падзе адказнасьць за далейшыя лёсы гэтага Сойму.

Праўрадавы блёк адносна аўторкавага выбару маршалка на ўрачыстым паседжаньні Сойму ня браў удзелу ў галасаваньні, выходзячы з засваваньня, што перагаласаваньне віцпрэм'ера Бартэля, высунутае праўрадавым Блёкам пярэчыць запраўднасьці.

Учарайшы выбар віцмаршалкаў Сойму, якімі засталіся сябры даўнейшых соймавых партыяў, зьяўляецца ня чым іншым, як сьцверджаньнем, што ў новым Сойме ствараецца два чужыя сабе лягэры: праўрадавы Блёк, які імкнецца да рэальнай працы для дабра дзяржавы і клюб нацыянальна-камуністычна-сацыялістычны, які зьяўляецца адбіцьцём даўнейшай партыйнасьці і соймаўладнасьці. Адказнасьць таму за лёсы гэтага Сойму падае на тых, якія становяцца да неразважнай барацьбы з дзяржауна-творчаю думкаю, рэпрэзантаванаю праўрадавым Блёкам.

Запярэчаньне.

Рэдакцыя „Сял. Нівы" атрымала два пісьмы: ад Яз. Пуцілы і ад сяброў гуртка Т-ва Бел. Школы у Налібаках, у якіх яны пярэчаць зьместу карэспандэнцыі, надрукованай у № 22 „Сял. Нівы" пад загалоўкам „Здраднікі" і падпісанай „Бедным". Між іншым падпісаныя цьвердзяць, што гр. Яз. Пуціла ня быў інструктарам ад № 1 і ніколі не засноўваў Камітэту ад № 1, а заснаваў яго Гжывец.

А колькі там пасеем жыта?
Зямлі, як бабе старой сесьці.
Папробуй сядзь на гэтым месьце...
— А дзе ты дзенешся? і сядзеш!
Нічога, браце, не парадзіш.
— Яму, як выпіў, гора мала! —
На бацьку маці зноў напала.
— А мне, ты думаеш, салодка?
Ды справа проста і каротка:
Ня будзеш ты з лясьнічым спорыць,
Рабі, вось, тое, што гаворыць.
А не — йдзі вон: варона з куста,
А пяць на куст, бо хлеба луста
Ня лёгка ўсім, брат, дастаецца.
Пустым той кут не застанецца:
Ня будзе нас — другі там сядзе
І не зважаючы, ня глядзя,
Якое месца і выгода.
— Што так, то так, ды працы шкода,
Якую мы тут палажылі;
Зямлю так добра мы ўгнаілі.
А на каго мы працавалі?
Каму пасаду гатавалі?
Так чорту лысаму з балота.
Прыпрэцца нейкая галота
Тваёю працай карыстацца,
Тваім мазолем нажывацца.
Ня толькі „дзякую" ня скажа,
А хвігу ў нос табе пакажа.
— Ну, што паробіш, як такая
Ужо нам доля выпадае?
На трэці дзень прышлі падводы.
Ўсе сваякі папрыяжджалі,
Увесь двор вазамі паўстаўлялі,
Як-бы прыехалі ў калоды
Ці на кірмаш каля калядак.
Тут быў страшэнны непарадак —
На тое час быў перабору.
Была адчынена камора
І сені насьцеж. Як папала,
Надоба розная стаяла.
Было ўсё зрушана, сарвана:
Крыжы з дзяжой каля паркана
На час кароткі прыхіліліс;
Збаны, гаршкі між іх тулілісь,
І тры цабэркі там стаялі
І чарады свае чакалі;
І тут жа збоку, як той п'яны,
Ляжаў навой стары драўляны;
Варстат, на часткі разабраны,
На трэскі кінуты, валяўся;
А на вяроўцы мех гайдаўся,
Стары, скараўлены ад гною,
Забыты ўсімі пад страхою.
Пусьцела хата, сьцены, лавы
І мелі погляд ня цікавы;
Ўсё тут было параскідана,
Ўсё не на месцы, няпрыбрана.
Як-бы зусім ня тая хата.
Качэргі, вілы і лапата
Ў кутку адным цяпер стаялі;
Гвазды то тут, то там тырчалі
Па ўсіх сьцянах, як-бы шчаціна·
Снавалі дзеці і мужчыны'
З сяней, з каморы скарб сьцягалі
І на вазы яго складалі.
А маці скрыню пакавала
І дробязь розную зьбірала.
Усе варушыліся, снавалі,
Як-бы мурашнік раскапалі —
Такая тут была трывога.
Вуглы счышчалі да нічога
І зьбіралі ўсё да ніткі.
Падводы пухлі ўвачавідкі.
А як закончылі складацца,
Зайшлі ўсе ў хату сілкавацца.
Між голых сьцен, несамавітых,
Такіх панурых, абабітых,
Астаўся стол адзін на месьце,
Каб у вапошні раз накрыцца
І даць мужчынам прыпынцца,
На час кароценькі прысесці
І выпіць чарачку, другую
За жыцьце, долю маладую.
Тут быў Базыль, Антось Тацянін,
Карусь Дзівак (ён між парканін
Схаваў трайню, рагач, дзьве восі,
Тайком узяўшы ад Антося),
Яшчэ Карусь, Паўлюк Куртаты,
Сьцяцок, Казюк Скорабагаты
Ды брат Міхася і Антося —
Мужчын ня мала набралося.
Пайшла ў круг чарка і другая,
Гаворка ў хаце ажывае.
Адзін Антось ужо сьмяецца
Сваім закатным дробным сьмехам,
Аж галава з шырокім плехам
І з сівым воласам сьмяецца.
— Ды ты, брат Ганна, ня смуціся!
Вось выпі чарку, ня журыся,
Няхай дае бог спосаб новы.
— Ну, будзьце-ж крэпенькі, здаровы!
— Э, выпі чыста! от кабета!
— Ды выпі, Ганна ну, што гэта? —
Мужчыны ўсе тут загудзелі
Ды дружына так яны насёлі,
Што Ганна тройчы прыгубіла
І чарку ўсю перакуліла.
— Ну, во' гэтак, малайчына,
Дай божа добрая часіна!
— Ой, буду п'яна — ашаломіць.
— Касьцей гарэлка не паломіць, —
Крычыць Базыль: — здароў будзь,
Павал! —
І галаву ён закідае
І спрытна чарку асушае
Ды ломіць хлеба цэлы кавал
Ды так жуе, што вушы ходзяць.
Мужчыны дарма час ня зводзяць
І хутка чаркі асушаюць,
Гаспадаром дабра жадаюць
І добрай долі ўсім дазваньня
І цiснуць рукі на расстаньне.
Карусь Дзівак часінай тою
Насіўся з восямі, з трайнёю,
У воз іх глыбей запакоўваў,
Ў сярэдзіну рагач засоўваў
І накрываў яго цабрамі,
Каб не знайшоў Міхась часамі.
І воз ён свой у кут стаўляе,
Астацца ззаду патрапляе.
Мужчыны выйшлі на двор з хаты.
— Ну, варушы, Скорабагаты! —
Сказаў Базыль свайму суседу: —
Я за табою, брат, паеду. —
І рад нагружаных хурманак
Паволі зрушыў, мінуў ганак
І ў лес чуць значнаю трапою
Пацягся мернаю ступою.
І цяжка, цяжка Ганьне стала,
Як-бы ў грудзёх там што апала,
І сэрца горасна занyла:
І ўсё тут стала так няміла,
Што ўжо тут больш ёй не цярпелась
І бегчы ў сьвет адтуль хацелась,
Абы ня бачыць сьцен тых голых,
Куткоў пустых і невясёлых.
Ўжо конь запрэжан і чакае,
Капытам дол б'е нецярпліва,
Тымчасам маці тарапліва
Закон дзядоў сваіх спаўняе:
Кладзе кусочак хлеба з сольлю
Пад красны кут у завугольле,
Апошні раз глядзіць на хату,
Дзе многа дробязі на страту
Пашло ў час гэты перабору.
— А ну, ты, маці, йдзеш там скора? —
Міхась з двара яе пытае;
І маці хату пакідае,
Бо ёй самой тут не цярпіцца
І з плачам, хрысьцячысь, садзіцца,
Дзе дзеці дробныя сядзелі
І скарб быў зложан даражэйшы.
Алесь і Уладзя, сын старэйшы,
Пайсьці пяхотам захацелі
І з дзядзькам лесам гналі стадка.
Апошні раз пустая хатка
З-за груш высокіх паказалась
Ды за ўзгорачкам схавалась;
І толькі комінак гаротна
Над дахам высіўся маркотна
Ды студні вочап адзінока
Тырчаў над хатаю высока;
Гуменца смутна пазірала
І быццам поглядам пытала:
„Куды яны ад нас зьяжджаюць?
Чаму адных нас пакідаюць?„

(Далей будзе).

† 16 г. красавіка ў Вільні памёр адзіны сын пасла Ф. Ярэміча—Гэнрык, які 17 г. красавіка пахаваны на магілках Роса.

Прыймаючы горача да сэрца вялікае няшчасьце і ўдар, якіх дазнаў паважаны пасол Ярэміч і яго сям'я, гэтым выражаем яму і яго сям'і шчырае пачуцьцё жалю.

Рэдакцыя і працаўнікі Беларускае Друкарні.

З жыцьця Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Паседжаньне Рады Інстытуту.

4 г. красавіка адбылося паседжаньне Рады Інстытуту, на якім былі разгледжаны гэткія пытаньні:

1) Справаздача Цэнтральнага Ураду за мінулы год,
2) Устанаўленьне бюджэту на наступны год,
3) Справа зьмены значка Т-ва,
4) Арганізацыя сэкцыяў,
5) Пляны працы і вольныя прапановы і
6) Выбары Цэнтральнага Ураду і Рэвізыйнае Камісіі.

Пастаноўлена: Справаздачу Цэнтр. Ураду прыняць да ведама.

Пры ўстанаўленьні бюджэту прыняты пад увагу 2 стыпэндыі для незаможных беларускіх студэнтаў і дапамога на выданьне „Студэнскае Думкі".

Справа зьмены значка акачальна не вырашана, аднак-жа, з прысланых мадэляў, прынцыпова прыняты праект гр. М. Васілеўскага, які, пасьля некаторых паправак, будзе прадстаўлены на адным з паседжаньняў Цэнтральнага Ураду для акачальнага зацьверджаньня.

Арганізаваны дзьве сэкцыі: навукова-выдавецкая ў складзе кс. А. Станкевіча, сэн. Багдановіча і пасла Стэповіча і школьная—А. Більдзюкевіча, пас. Ярэміча і пас. Карузы. Аднасна пляну працы прынята—усімі спосабамі імкнуцца да якнайпаўнейшай рэалізацыі ўсіх параграфаў Статуту.

У Цэнтральны Урад выбраны: старшынёю—гр. А. Більдзюкевіч, віцэ-старшынямі—кс. А. Станкевіч і адв. А. Бабінскі, скарбнікам—гр. Я. Васілеўскі, сэкрэтаром—пас. Юхневіч і сябрамі — коопэратар А. Будзька і пасол Каруза. У Рэвізыйную Камісію выбраны: сэн. В. Багдановіч, пасол Ф. Ярэміч і грам. Я. Пазьняк.

З жыцьця Польшчы.

„Бюджэт прыняты".

Сойм прыняў бюджэт на першую чвэрць новага буджэтнага году, ад 1-га красавіка да 1-га ліпеня. Проба камуністычнага дэпутата Сахацкага сказаць прамову закончылася няўдачаю, бо яму не далі гаварыць. У вадказ на гэта камуністыя зрабілі абструкцыю, граючы на розных інструмантах, у тым ліку і на аўтамабільным гудку. Між сацыялістымі і камуністымі вынікла бойка. Сахацкага на руках вынесла маршалкоўская стража з залі Сойму.

Польска-літоўская канфэрэнцыя.

30-га сакавіка ў Кэнігсбэрзе распачалася польска-літоўская канфэрэнцыя. На чале дэлегацыяў: польскай—міністар замежных спраў Залескі, літоўскай — прэм'ер Вальдэмарас. Настроі ў абедзьвюх дэлегацыях оптымістычныя, хаця, як пішуць польскія газэты, літоўская дэлегацыя зажадала дзесяці мільёнаў даляраў адшкадаваньня за акцыю ген. Жэлігоўскага.

Пакуль-што кончылася на тым, што зьбярэцца тры камісіі, якія далей будуць гаварыць об польска-літоўскім паразуменьні.

НАВІНЫ.

— **Зацьверджаньне канфіскаты.** Віленскі Акружны Суд на сваім гаспадарчым паседжаньні 12 сакавіка зацьвердзіў канфіскату № 21 „Сялянскай Нівы".

— **Публічная зборка „kwesta"** 21 сакавіка Белар. Т-ва Помачы ахвярам вайны зарганізавала у Вільні вулічную зборку ахвяраў для беларускага прытулку для сірот. З 39 скарбонак сабрана 615 зл. 35 гр.

— **Новы павет у Наваградчыне.** Наваградзкае ваяводзтва апрацавала праект падзелу Лідзкага павету на два старастввы—Лідзкае і Шчучынскае. Ад гэтага падзелу толькі прыбудзе больш падаткаў.

— **Ліквідацыя камуністычнай арганізацыі.** У канцы сакавіка, як пішуць польскія газеты, зьліквідаваны падраённы Камітэт КПЗБ ў Чамерску і і Міжэвічах Слонімскага пав. У сувязі з гэтым арыштаваны: Б. Мішка, А. Куроль, В. Іркшок, Б. Бурсэвіч, Я. Пракопчык, Р· Зэльва, К. Ракевіч і Я. Врублеўскі.

Што дзеецца ў сьвеце?

Арышты на савецкай Украіне.

Львоўскае „Діло" падае вестку, што ГПУ даканала шмат арыштаў і расстрэлаў на Украіне. Арыштавана звыш 50 чалавек з незалежніцкай украінскай ідэалёгіяй. У Харкаве расстрэляны між іншымі сацыял-дэмакраты: Петрэнко і Сураўцова.

Вулічная дэманстрацыя ў Празе.

30-га сакавіка, на знак пратэсту проціў новага закону аб грамадзкім забясьпячэньні, сацыялістыя і камуністыя арганізавалі вулічную дэманстрацыю. У дэманстранцыі прыняло ўдзел каля 1000 чал., якія пялі „Чырвоны сьцяг" і „Інтэрнацыянал". Паліцыя з дэманстрантамі не дала ніякай рады.

РОЗНЫЯ ВЕСТКІ.

— У Турцыі царква аддзяляецца ад дзяржавы. У сувязі з гэтым адмяняецца прызнаньне магамэтанства ўрадавай рэлігіяй.

ВЕСТКІ З КРАЮ.

Водгукі выбараў.

(Войстамская вол., Вялейскага пав.).

Нам беларусам прыходзіцца плакаць горкімі сьлязамі, што ворагі нашы нас ашукалі. Не знайшоўся добры чалавек, які-б перасьцярог нас перад гэтым ашуканствам.

Чытаючы „Сялянскую Ніву" мы рыхтаваліся галасаваць 4 і 11 сакавіка за 18 нумар. За тыдняў два перад выбарамі ў Сойм мы раптам перасталі атрымліваць газэты. На пошце і ў воласьці казалі, што газэты ня прыходзяць з Вільні...

За некалькі дзён перад галасаваньнем зьявіліся лістоўкі ад 41 нумару, а наконаднях выбараў развозілі друкаваныя нумары 41 і, цікава, баючыся паліцыі. Калі-ж у нядзелю пашлі галасаваць, дык прахожым давалі нумары з „1", а ў дзевак і кабет проста вырывалі з рук картачкі з № 41, а давалі з № 1. Каго заўважывалі, што ён у канвэрт ўкладае ня „1", дык таго страшылі і казалі, што будзе дрэнна, а падглядчыкаў было шмат.

„Сялянскую Ніву" мы атрымалі ў панядзелак і тады толькі расчыніліся нам вочы... Мы ўбачылі, што нас ашукалі, што 41 нумар не беларускі, а Я. Станкевіча. **Напужаны мужычок.**

Водгукі сьмерці сьв. п. Т. Крэчэўскага.

З ініцыятывы сацыялістычнай лігі Новага Усходу на знак ушанаваньня памяці памёршага у Празе Чэскай Старшыні Рады Беларускай Народнай Рэспублікі Пётры Крэчэўскага адбылася 22 сакавіка с. г. — Грамадзянская паніхіда.

НАШАЯ ПОШТА.

У. Пратасэвічу. У прадвыбарным часе газэта выходзіла акуратна 2 разы на тыдзень. Калі яе не атрымлівалі, дык у гэтым віна пошты.

Ал. Баллу. Газэту пасылаем Вам акуратна. Калі нестае якіх нумароў (апрача канфіскаваных), падайце на пошту рэклямацыю да віленскай дырэкцыі пошт і тэлегр.

Новіку М. Цэны штучных гнаёў пададзены у № 25 „Сял. Нівы". Штучныя гнаі можна купіць у бліжэйшых сельска-гаспадарчых коопэратывах або сандыкатах. Газэту пасылаем, прысылайце падпіску.

Дубягу. Сканфіскаваны толькі 21 нумар „С. Н." Прысылайце падпіску.

Рымкевічу. Да тое ўлады, якая прымала Ваш наказ аб вайсковым падатку падайце заяву аб звальненьні ад падатку з прычыны Вашага калецтва.

Яскоўскаму І. За пашпартам на выезд у Францыю трэба зьвярнуцца ў Старастава. Аднак ад „П. К. У." Вам трэба мець дазвол на выезд.

Юрыдычныя парады.

М. Касьцюкевічу. Зямлі адсудзіць ня можаце, але па даверанасьці можаце дамагацца арэнднай платы.

Гаспадарскі аддзел.

(З кнігі агранома Люста).

5. Што такое калі і як ім кормяцца расьліны.

Ня гэтак часта, як азоту і фосфару, але, усё-ж такі, вельмі нярэдка ў грунце аказваецца малая колькасьць для кармленьня расьлінаў і калі.

Калі—матэрыя, якая ўвайходзіць у склад паташу. Паташ, напэўна кожны ведае; калі ня бачыў, дык чуў аб ім. Яго многа ёсьць у попеле расьлін. Калі вылугаваць попел вадою, дык атрымаецца луг; гэты луг і ёсьць ня што іншае, як разчын паташу ў вадзе.

Дзеля таго што ў попеле многа паташу, у каторым заключаецца калі, ён зьяўляецца вельмі добрым калійным угнаеньнем; і, сапраўды, попел на ўгнаеньне грунту і ўжываюць. Але дзеля таго, што ў гаспадарках большаю часткаю маецца мала попелу, дык звычайна ўжываюць другія калійныя ўгнаеньні; **каініт і калійную соль.** Аб гэтых угнаеньнях будзе гаворана ў іншым месцы.

6. Ці можа расьліна абходзіцца без некаторых спажыўных матэрыяў.

А знача, з усіх матэрыяў, патрэбных для корму расьлін, у грунце, звычайна бывае недахват толькі азоту, фосфару і калі. Угнойваць грунт прыходзіцца з-за недахвату ў ім, іменна, гэтых матэрыяў.

Калі ў грунце недахват нават аднэй з гэтых матэрыяў, дык ураджаі расьлін ня могуць атрымлівацца вялікія, хоць-бы ўсе іншыя патрэбныя расьлінам матэрыі і былі ў грунце ў лішніцы. Калі аднэй якой-колькек матэрыі ў грунце зусім няма, дык і расьліны ня могуць жыць. Для жыцьця і багатага разьвіцьця расьлін трэба, каб яны маглі дабываць з грунту ўсе спажыўныя матэрыі і, пры тым, у вазначаных колькасьцях.

Выясьнім гэта прыкладам. Каб збудаваць каменны дом, паложым—10 саж. даўжыні, 5 саж. шырыні і 3 саж. вышыні, трэба мець азначаныя колькасьці будаўляных матэрыялаў: цэглы, пяску, вапны і вады. Калі якога-кольвек з гэтых матэрыялаў, напр., вапны, будзе недахват, дык і дому паказанай велічыні збудаваць нельга, а можна збудаваць дом меншай велічыні, на які хопіць вапны. Нельга збудаваць дом жаданай велічыні і ў тым выпадку, калі да гэтага недахват і другога якога-кольвек будаўлянага матэрыялу: цэглы, ці пяску, ці вады. Калі аднаго з названых матэрыялаў зусім няма, дык і ніякага дому нельга збудаваць.

Гэтак-сама і расьліны могуць разьвівацца належным чынам толькі ў тым выпадку, калі яны знаходзяць сабе ў грунцэ ўсе патрэбныя ім спажыўныя часткі ў давольнай колькасьці.

7. Якіх спажыўных матэрыяў вымагаюць расьліны болей, а якіх меней.

Розныя расьліны вымагаюць ад грунту неаднолькавай колькасьці спажыўных матэрыяў: адныя бяруць іх з зямлі болей, другія меней. Пры гэтым некаторыя расьліны вымагаюць шмат аднэй з паказаных матэрыяў, а другія, наадварот, вымагаюць гэтай матэрыі нямнога, а бяруць з грунту большую колькасьць іншай матэрыі.

Напрыклад, усе такія расьліны, як бульба, буракі, рэпа, бручка і іншыя ім падобныя вымагаюць для добрага росту больш калі, чым фосфару; зернавыя-ж хлябы (жыта, авёс, ячмень і інш.) высмоктваюць з грунту больш фосфару і меней калі. Шмат калі ад грунту вымагаюць: грэчка, лён, каноплі і ўсе бабовыя расьліны: гарох, боб, сачавіца, выка, канюшына і іншыя. Бабовыя расьліны і грэчка выцягваюць з грунту такжа шмат і фосфару. Зернавыя хлябы бяруць з грунту шмат азоту ў відзе салетры, а бабовыя расьліны могуць абходзіцца амаль зусім без азоцістага корму ў грунце, бо яны, як было раней сказана, спасобны дабываць сабе азот карэньмі з паветра.

Лён і каноплі вымагаюць, каб у грунце была вялікая колькасьць усіх трох названых спажыўчых матэрыяў.

8. Што мае ў сабе гной і чаму трэба грунт угнойваць ня толькі звычайным гноем, але-ж і штучнымі ўгнаеньнямі.

Галоўнае і амаль адзінае ўгнаеньне ў сялян, гэта — гной. Гной мае ў сабе ўсе неабходныя для корму расьлін матэрыі, у ім ёсьць і азот, і фосфар і калі. Але ўсе гэтыя матэрыі знаходзяцца ў ім у няроўных колькасьцях. У ім шмат азоту і калі, а фосфару мала. Азоту ў гнаі маецца ў два разы больш, а калі — з лішнім у два разы больш, чым фосфару. Ведама, гной ад скаціны бывае розны. Калі скаціна добра корміцца, дык і гной ад яе будзе мець у сабе шмат больш спажыўных матэрыяў, чым у тым выпадку, калі скаціна атрымлівае на корм амаль адну салому. Але якім-бы ня быў гной—добрым, кепскім, усё такі, у ім заўсёды фосфару будзе шмат менш, чым азоту і калі. Дзеля гэтага з гноем пападае ў зямлю ня многа фосфару, а яго-ж, іменна, і вымагаюць шмат ад грунту нашы галоўныя пасевы—зернавыя хлябы. З гаворанага відаць, што дзеля таго, каб атрымаць багатыя ўраджаі, не давольна грунт угнойваць адным толькі гноем, а ў дабавак да яго трэба ўжываць яшчэ і фосфарныя (штучныя) ўгнаеньні.

Каб пераканацца ў тым, што адным гноем грунт угнойваць нявыгадна, зробім наступнае аблічэньне.

Два ўраджаі зернавога хлеба (жыта і за ім ярыны), па 100 пудоў зярняці кожны, выносяць з грунту **два з паловаю пуды** фосфару, **шэсьць пудоў** азоту і **чатыры пуды** калі.

Два з паловаю пуды фосфару зьмяшчаецца ў 1800 пудох гною (90 вазоў па 20 пудоў); шэсьць пудоў азоту зьмяшчаецца ў 1200 пудох гною (60 вазоў па 20 пудоў) і чатыры пуды калі зьмяшчаецца ў 700 пудох гною (35 вазоў па 20 пудоў). Значыць, калі ўгнаіць поле 60 вазамі гною (1200 пудоў), дык азоту ў яго будзе ўнесена столькі, колькі трэба для двух ураджаяў хлябоў (па 100 пудоў зярняці кожны), а калі—нават больш, але ў гэтых 60 вазох гною ня хопіць фосфару для двух такіх ураджаяў хлеба. Каб было даволі фосфару, трэба да 60 вазоў дадаць яшчэ 30 вазоў гною. Увесь азот, які зьмяшчаецца ў гэтых 30 вазох, будзе лішнім і, знача, ня прынясе ніякай карысьці. Гэтак-жа лішнім для двух урацжаяў хлеба (па 100 пудоў) акажацца і ўвесь калі, які зьмяшчаецца ў гэтых 30 вазох гною.

Калі-ж грунт угнойваць не адным гноем, а даць яму, разам з ім і фосфарнае ўгнаеньне (супэрфасфат ці тамасоўку), дык даволі будзе 60 вазоў гною, каб атрымаць 100 пудовыя ўраджаі жыта і ярыны. Такім чынам, будзе ашчаджана 30 вазоў гною.

Заміж 30 вазоў гною зусім давольна, для папаўненьня фосфару, даць грунту адзін мяшок супэрфасфату (6 пудоў), каторы каштуе каля 20 зл., а 30 вазоў гною каштуюць, па скрайнасьці, 75 зл.

Такім чынам будзе ашчаджана каля 50 зл. ад кожнай угноенай дзесяціны; ды, апрача таго, пры замене 30 вазоў гною фосфарным угнаеньнем і ўраджай зярняці атрымаецца большы, чым пры ўгнаеньні грунту адным гноем, бо гной больш дзее на рост сьцібла і лісьцяў, чым на вытварэньне зярняці.

З усяго сказанага відаць, што хаця гной і добрае ўгнаеньне, але, усё такі, угнойваць грунт заўсёды толькі ім адным нявыгадна, бо пры гэтым расьлінам даецца на корм адных матэрыяў многа, а другіх—мала. Каб расьліны заўсёды маглі карыстацца рознымі спажыўнымі матэрыямі ў той колькасьці, якая ім патрэбна, неабходна разам з гноем даваць зямлі і другія ўгнаеньні.

Рэдактар і выдавец А. Герасімчук.

Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.